

К^{Богдан}КОЛОМІЙЧУК

Людвисар

ІГРИ
ВЕЛЬМОЖ

Харків
«ФОЛІО»
2013

ЧАСТИНА ПЕРША

Розділ I

На щастя, було прохолодно і навіть збиралося на грозу... Якщо піде дощ, то видовище відбудеться під накриттям. Цікаво, чи бургомістра не знудить. Навряд чи йому захочеться мокнути під дощем, тому він накаже поставити своє крісло на поміст...

Направду, дощ не передбачали, а втім, передбачай, не передбачай — все одно ця проклятуща львівська погода зробить своє.

Люд уже збирається, товпився. Міщани ласі до такого видовища. Авжеж упевнені, що сьогодні тут комусь зітнуть голову. Може, й зітнуть... Та ні, мабуть, досить буде з того бідолахи й розпоротого тулуба. І взагалі, не пора нині для таких видовищ. Спекотно. Втім, розуміють це у Львові хіба що м'ясники.

— Панове, будьте ласкаві, змініть воду в труні! — відірвавшись від роздумів, вигукнув чоловік, що стояв біля вікна, — вода мусить бути студеною...

Гукнув він це у сусідню кімнату, і троє спудеїв кинулися виконувати його наказ: один метнувся в погріб, де була криниця, двоє інших заходилися над домовиною. За мить усе

було зроблено, і чоловік продовжив спостереження за площею, погладжуючи довгими міцними пальцями акуратно підстрижену бороду.

Серед усіх послідовників Гіппократа та Парацельса Домінік Гепнер вирізнявся передусім охайністю. Його чистий та свіжий одяг зовсім не виказував у ньому майстра ремесла, що в той час було співзвучним із шарлатанством і не знаходило прихильності ані серед патриціату, ані серед простого люду. І перші, і другі схильні були більше вірити заклинанням ворожок та молитвам святих отців, ніж медицині і лікарям. І все ж Гепнер мав своїх пацієнтів, завдяки яким зміг навіть дозволити собі львівське громадянство.

Багатьох дивувала причина успіху колись простого флорентійського студента, що прибув до Львова, прислуговуючи якомусь купцеві. І тільки декотрі звертали увагу на те, що хвора пані чи панянка не хотіла бачити біля свого ліжка ані священика, ані ворожку... Вони покладалися тільки на майстерність молодого лікаря, що здатен був зціляти лише самим дотиком до хворої. Згодом у Львові навіть патриціанки прислуговувалися його хистом, приносячи все більший добробут Гепнеру.

Перед загрозою епідемії Домінік вибивався з сил, приймаючи хворих інколи по кілька десятків за день, а то й уночі. Бо, як відомо, недуга найбільш оповідає людське тіло саме в темну пору доби. Проте епідемія все насувалася, а грошей у молодого лікаря вже було достатньо, отож він невдовзі звузив коло своїх пацієнток. Атож, треба про власне здоров'я подбати. Йому хотілося зайнятися нарешті справжньою медициною.

У місті його стали бачити нечасто, що у свою чергу дало поживу чуткам. Подейкували, нібито Гепнер оволодів в Італії

мистецтвом перетворювати залізо на золото. А хтось твердив, що він воскрешає мерців і займається усіляким чаклунством...

У двері постукали, і спудеї в сусідній кімнаті стривожено переглянулися між собою. Вони, як ніхто інший, чекали цього дня, що був важливішим над усе. На противагу їм, спокійний і незворушний Гепнер відійшов від вікна, взяв невеличку скриньку з інструментами та рушив до дверей. На порозі стояло двоє охоронців зі зброєю, щоб відтручувати надмірно цікавих.

— Виносьте, — коротко мовив Гепнер учням, і ті миттю завдали домовину собі на плечі.

Лікар вийшов першим, за ним — спудеї з труною і нарешті — охоронці з ціпами на плечах. Міщани вже обступили ешафот тісним колом, і двом ціпакам довелося попрацювати де ліктями, а де й держакон від ціпа, щоб дати змогу пройти туди головному учаснику.

— Зараз проведе розтин, — перешіптувались школярі, — справжній розтин...

Міщани упівголоса перемовлялись:

— А що тото — не страта?

— Не, прошу пана. Кажуть, він викопав мерця з труною, що пролежав кілька днів у землі. Хоче ту труну відкрити та показати, що ся з ним стало. Ото смороду буде, прости мені Господи.

Тим часом з протилежного боку ешафоту також орудували ціпаки, щоб прокласти прохід бургомістру, для якого несли крісло. Поставили його на підвищенні, бо спостерігати звідти було найкраще, і бургомістр зручно в ньому вмовстився.

Коли на поміст винесли грубезний стіл, спудеї заходилися над мерцем. Міщани загомоніли, але ніхто не рушив з місця — всі лишилися спостерігати незвичне дійство.

З труни спершу появилися дві волохаті ноги, затим — руки і тулуб. Врешті тіло дістали і понесли до столу. Воно було слизьким, і кілька разів спудеї, що тримали його за плечі, випускали ношу з рук. Тоді воно падало, глухо б'ючись головою, змушуючи юрбу охати та йойкати зі співчуття бідоласі, проте йому, схоже, було байдуже до всього. Нарешті настала черга Домініка. Гепнер відкрив свою скриньку і, діставши звідти ланцет, шанобливо уклонився бургомістрові. Той мовчки, одним кивком голови, дозволив братися до справи.

— Панове, — звернувся він до присутніх, — перед вами — найдивовижніше творіння природи, і я...

— Творіння Боже, — поправив хтось.

— Ваша правда, — погодився Домінік, — але це всього лише механізм, і я маю намір показати вам його будову.

Гепнер начепив фартух і закотив за лікті рукави сорочки. Потім заніс ланцета над тілом і повільно і впевнено, як досвідчений м'ясник, розпанахав мерцеве черево.

Міщани, бургомістр і спудеї витягнули шиї, аби не пропустити жодного моменту з того, що відбувалося. Тим часом, лікар різонував ще раз, діставшись аж до нутроців.

— Вуаля, — промовив він, відкривши увесь шлунково-кишковий тракт. Затим лікар запустив руки всередину і вивернув усе назовні. Кишківник довгою вервечкою повис зі столу.

— Не хвилюйтесь, — заспокоїв Домінік схвильовану публіку, — йому не боляче. Бачте, він навіть задоволений.

Спудеї недовірливо поглянули на обличчя померлого.

Далі Домінік безпристрасно розпочав свою лекцію, демонструючи видобуті нутроці: печінку, шлунок, жовчний міхур... Страх і невдоволення юрби цілковито зникли, особливо, коли той почав вправно намотувати на руку тонкий кишківник, голосно рахуючи його довжину. Були подані дерев'яні цебра, куди згодом відправили все, і Гепнер знову взявся за ланцет. Він розрізав діафрагму і просунув руку під грудну клітку. За мить натовп вже споглядав легені і серце... Раптом, наче грім, над юрбою пролунав чийсь обурений вигук:

— Святотатці!

Усі озирнулись і побачили єпископа в оточенні кількох ченців. Ніхто не зауважив, як його карета виїхала на площу і зупинилась біля ратуші.

— Боговідступники! — знову повторив єпископ. — Чим ви спокусилися? Це — служитель Сатани!

Схоже, лекцію було закінчено, і Домінік, кивнувши на цебра, тихо запитав у бургомістра:

— Чи дозволить ласкавий пан мені все це забрати?

Той розгублено кивнув, чекаючи, очевидно, на подальші дії єпископа.

— На коліна! — заволав той. — На коліна, боговідступники!

Юрба, що заповнила собою ледь не увесь Ринок, опустилася на коліна. Тільки лікар і його помічники, взявши скриньку й цебра, квапливо проскочили крізь натовп і зникли за дверима будинку Гепнера.

— До храму! — вказав правицею єпископ. — Усім — відмолювати цей мерзенний гріх! На колінах!

Юрба рушила до катедрального собору, розподілившись надвоє: розбиваючи до крові коліна, православні і католики колінкували кожен до свого храму. Здивовані такою кількістю прихожан, та ще й на колінах, священики з потаємною думкою про кінець світу негайно сповістили місто дзвонами про початок служби.

Євреї розбрелися хто куди. Сердито почимчикував додому і бургомістр. Настрій у Якуба Шольца був кепський... Сьогодні передбачався день забав, і першу було зіпсовано, залишалась надія на другу — ввечері у Львові мав відбутися бал.

Розділ II

Близько півночі, коли місто вже купалося в блідому сьайві місяця, кроки самотнього перехожого лунко відбилися від стін Домініканського собору. Безформна тінь падала на бруківку, довгий плащ огортав перехожого до самих черевиків. Минувши Криве Коло, він рушив вуличкою Божого Тіла. Ступивши кілька кроків, почув жалібне скигління:

— Подайте, ласкавий пане...

Перехожий спинився і поглянув на жебрака. Вигляд того був страшний, аби не сказати — жахливий. Ніч вносила щось огидне в його постать: жалюгідне лахміття, тремтячі кістляві руки і потворне обличчя з єдиним оком.

— Вибач, бідаче, — промовив перехожий, — але о такій порі ходять лише ті, в кого за душею не більше, аніж у тебе...

— Пан на правду не має? — прошепелявив жебрак. — Я гадаю, пан багатий...

— Хотів би я, щоб це було так, — зітхнув перехожий.